

Západočeská univerzita v Plzni
Ústav umění a designu

Diplomová práce

KDYŽ NEMŮŽEŠ USNOUT...

Bc. Barbora Brišová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Oddělení výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Intermediální tvorba

Diplomová práce

KDYŽ NEMŮŽEŠ USNOUT...

Bc. Barbora Brišová

Vedoucí práce: Doc. akad. mal. Vladimír Merta
Oddělení výtvarného umění
Ústav umění a designu Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň duben 2013

.....

podpis autora

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. akad. mal. Vladimíru Mertovi za cenné připomínky a inspirativní náměty k vypracování této závěrečné práce. Za podporu děkuji také celé své rodině.

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	8
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY	13
3 CÍL PRÁCE	17
4 PROCES PŘÍPRAVY	19
4. 1 Teoretická příprava.....	19
4. 2 Praktická příprava.....	20
5 PROCES TVORBY.....	23
6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	25
7 POPIS DÍLA	26
8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	28
9 SILNÉ STRÁNKY	29
10 SLABÉ STRÁNKY	30
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	31
12 RESUMÉ	32
13 SEZNAM PŘÍLOH	33

MOTTO:

Když nemůžeš usnout...

*Lepivý magnetismus
ohmataných myšlenek,
které se opět snaží
dostat na výsluní vědomí
a nezastaví se před ničím.*

*V záři blikajících lamp
a světel projíždějících aut
se derou pomalu a zrádně
jako Polednice po skřípajících
podlahách až do samotného
nitra dětské duše.*

*Bijí pěstmi do peřin,
nebo se schovávají pod postel,
kde mlčky vyčkávají
na svou chvíli.*

*Otevřené oči
s širokými zorničkami
se dívají do stropu
a ráno je tak daleko.*

Stanislav Knob

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Můj obor je koncipován jako otevřený komunikativní prostor, studenti si během studia ověřují své možnosti v různých médiích. Ve svých dosavadních pracích jsem se zaměřovala na své osobní názory, vlastní prožitky a vnímání světa. Během studia jsem si vyzkoušela různé formy projevu – od objektu, přes video až po instalaci. Nejvíce však mé představy naplňuje medium fotografie. Jsem spíše vizuální typ a na této formě vyjádření mě velmi láká jisté tajemství vzniku “světelného zázraku”.

Poměrně hodně cestuji, ráda si všímám věcí kolem sebe a mám radost, pokud mohu své dojmy trvaleji zachytit. Snažím se, aby mé fotografie nebyly jen prázdnými odrazy skutečnosti, ale aby za nimi bylo něco více. I když fotografuji převážně pro sebe, nevyhýbám se ani výstavám a soutěžím (např. Prague Photo 2012, Fotofest v Houstonu, Fotouniverziáda). Baví mě vymýšlet různá pojetí pro všelijaká témata. Je pro mě vždy velký zážitek, pokud se mohu potkat s lidmi, kteří mají podobné cítění, a můžeme se společně o naši vášeň podělit. Má práce je pro mě stále také mým koníčkem.

Bakalářské studium jsem absolvovala na Univerzitě Hradec Králové, kde jsem studovala obor Grafická tvorba-multimédia. Už tam jsem začala experimentovat s fotografií, naplno se však můj zájem projevil až zde v Plzni. Při klauzurních postupových zkouškách prezentuji mnohdy právě fotografické soubory.

Vyzkoušela jsem si jak digitální, tak analogovou techniku zpracování. Věnovala jsem se pořizování světelného záznamu nejen pomocí fotoaparátu, ale také dalších technik, jako je např.

camera obscura, která pro mě je velmi inspirativní a kterou budu v budoucnu ještě dále rozvíjet. V této technice se objevuje samotná podstata tvorby fotografie, tak jak ji popsal Vilém Flusser v knize *Za filozofii fotografie: Obrazy jsou plochy, které mají význam. Poukazují – většinou – na něco v časoprostoru „tam venku“, co nám mají jako abstrakce (jako zkratky čtyř dimenzí časoprostoru na dvě dimenze plochy) učinit představitelným. Tuto specifickou schopnost abstrahovat plochy z časoprostoru a znovu je do časoprostoru promítat nazvěme „imaginací“. Je předpokladem pro vytváření a dešifrování obrazů. Jinak řečeno: Je schopností zakódovat jevy do dvoudimenzionálních symbolů a tyto symboly číst.*¹

Abych mohla pořizovat větší množství fotografií v krátkém čase v interiérovém prostředí a přímo v digitalizované podobě, rozhodla jsem se sestavit „speciální“ camera obscura s využitím klasického stolního skeneru. Na dokonale zatemněnou krabici jsem upevnila lupu, kterou proniká na plochu skeneru světlo, jež přenáší snímání obraz. Na této technice je nejdůležitější správně odhadnout vzdálenost lupy od plochy skeneru. Pomocí této techniky vznikají specifické tajemné snímky připomínající „klasickou“ camera obscura.

Výsledné fotografie byly součástí mé klauzurní práce v prvním ročníku magisterského studia v letním semestru 2010/2011. Zabývala jsem se rekonstrukcí a dekonstrukcí paměti a života, od dětství a dětských her přes rytmus každého dne až po poslední minuty života. Jednalo se o roztráštěné portréty a jednoduché předměty různých tvarů. Tyto dva motivy se navzájem doplňují. Instalaci tvořil vedle fotografií také bílý nemocniční noční stolek, který měl v sobě nainstalovaný polštářek, jenž se nafukoval

---

¹ Flusser, Vilém: *Za filozofii fotografie*. Praha 1994. s. 8.

a vyfukoval a tím otevíral a zavíral dvířka. Tyto dvě věci spolu navzájem komunikovaly. (viz příloha)

Při této práci jsem narazila na téma poklidného čistého dětského spánku. Zde vidím jistou propojenost s tématem své diplomové práce.

Skrze tuto tvorbu jsem objevila tvůrčí možnosti skeneru a začala jsem s ním dále experimentovat ve velkém. Technika skenování mě úplně pohltila. Líbí se mi možnost abstrahování reality a široké spektrum pokusů, které postup nabízí. Mám ráda přenášení obrazu touto metodou a zajímavé stupňování ostrosti, které ve mně podněcuje tvůrčí představivost a fantazii.

V dalším díle jsem se zabývala mým vnitřním chaosem a řádem. Vyjádřila jsem ho pomocí skenu vlasů mých rodinných příslušníků. Myslím si, že vnitřní řád a chaos nám byl dán z velké části našim rodinným prostředím, ze kterého vycházíme. Vlasy jsem vybrala proto, že rozpuštěné mohou vypadat chaoticky, ačkoliv rostou na základě řádu. Stejně jako život každého je svým způsobem chaos, který však souvisí s vnitřním řádem. Vznikl tak fotografický soubor portrétů nejbližších příslušníků mé rodiny, tzn. rodičů a sourozenců. Na každém snímku jsou rozhozeny vlasy vždy jednoho člena rodiny v záměrné kompozici. Jednotlivé fotografie působí čistě a vytvářejí pocit plasticity jako by opravdové vlasy byly nalepeny na podkladový materiál, což je způsobeno hloubkou ostrosti, kterou poskytuje technické zpracování skenerem.

Ve své tvorbě preferuji čistotu a jednoduchost. Obdivuji fotografie Běly Kolářové. Je mi blízké její čisté pojetí vyjadřování. Dávno přede mnou vytvořila několik děl, ve kterých experimentovala s vlasy (Vlasy, Gertruda, Dopoledne v trávě,...). Tato fotografka stála u zrodu konceptuální fotografie u nás. Vyjadřuje se různými

výtvarnými prostředky od klasické přes experimentální fotografii s jejími často ještě neobjevenými možnostmi až po koláže a asambláže. Již v raných fotografiích našla vztah ke všedním motivům, které zdánlivě nestojí za povšimnutí, ale přitom mohou přinášet novou inspiraci. Témata a projev hravosti v její tvorbě jsou mi blízké.

Mou poslední větší prací, kromě rozpracování diplomové práce, bylo zamýšlení se nad funkčností systému, nad zavedením něčeho nového, co nefunguje jak má, což je velmi symbolické pro současnou společnost. Zabývala jsem se použitím RQ kódu na lístcích Českých drah, které však prozatím ne zcela plní svou funkci. Otázka zní, proč zavádět systémy, které neumíme používat? Jedná se o koláž lístků z cest, které jsem mnoho let nevědomky sbírala jako vzpomínku na své cesty. Poté, co jsem poprvé držela v ruce nové jízdenky, začala jsem přemýšlet nad uchováním informace nesené na nich. Rozhodla jsem se využít množství nahromaděných lístků (starých i nových). Zatímco na starých zůstává vzpomínka, protože se jedná o trvalý tisk, nové lístky vyrobené novou technologií snadno vyblednou a jejich sbírání ztrácí svůj efekt. Vzpomínka se časem vytratí a já nebudu mít možnost si na cestu vzpomenout. Práci tvoří koláž z nových i starých lístků ČD ve tvaru RQ kódu (stejný tip kódu, jako je na lístcích) ve velikosti 140x140 cm. Výsledný velký čtverec jsem naskenovala a upevnila vedle původního díla. Tyto dva totožné kódy se liší tím, že první vybledne, ale na druhém zůstanou uchovány mé vzpomínky stále. Po přiložení mobilního telefonu se speciální aplikací se načtou nesmyslné informace stejně jako je nesmyslné zavedení těchto lístků v praxi.

Ve svých pracích se snažím o komunikaci s divákem. Reflektuji aktuální témata na věci, které jsou kolem mě a která se mě nějakým způsobem dotýkají. Chvilé zamyšlení je pro mě zásadní. Dávám přednost tajemství, kdy vše není jasné na první pohled. Zároveň preferuji srozumitelnost.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Síla identity... je vlastně vše, co děláme. V každém počínu, který kdo udělá je jeho osobní síla identity...síla projevu, síla osobnosti. Co utváří tuto sílu? Kde ji jedinec bere? Je to (právě) síla jiného člověka, jež nám ji předává v „řetězci“?

Identita tvoří člověka, tvoří jí věci okolo? Je jeho identita schovaná v nějaké nádobě nebo je venkovní a každý si na ni „může sáhnout“? Kdo identitu nemá, přirozeně ji hledá. Pocit identity dodává bezpečí, seberealizaci apod. Identita se týká otázky, “kdo jsem a co mě trápí?”

Inspirací pro vytvoření mé diplomové práce byl vlastní prožitek v období, kdy jsem nějaký čas nemohla spát.

V dnešní době už poklidný spánek nebývá samozřejmostí. Spánek je odjakživa pokládán za něco mimořádně důležitého. Často můžeme slyšet, že „ráno je moudřejší večera“ nebo „vyspíme se na to“. Co ale dělat, když spát nemůžeme? Co se v nás děje? Co nás napadá? Jaké jsou naše myšlenky? Jsme nervózní? Bolí nás hlava, břicho? Pozorujeme svůj dech a tlukot srdce? Chceme usilovně usnout a nejde to. Očima jezdíme po místnosti, díváme se do stropu, často na nás padne tíha z prožitých zážitků předchozích dní, někdy však také jen neurčitá úzkost, ovládá nás stín naší identity.

Myslím, že většina dospělých prožívá různý rozsah nespavosti, která je většinou způsobena přílišnými obavami o současné nebo budoucí události. Důvody nespavosti bývají různé, často má na spánek vliv stres, hluboký strach z něčeho, který má obvykle příčinu v mládí.

Psycholožka Claudia Borzová k tomu píše v knize *Nespavost a jiné poruchy spánku: Výskyt spánkových poruch v České republice, podobně jako jinde v Evropě, rok od roku stoupá. Tato skutečnost velmi pravděpodobně souvisí se zrychlením životního tempa a se zvýšením nároků společnosti na jedince... Dnešní době kralují hodnoty jako úspěch, kariéra, výkon a peníze, které podmiňují hektický životní styl, brání aktivní relaxaci a odpočinkových společenským aktivitám. Důsledky hektického životního stylu vidíme v každé oblasti života. Mnohdy nemáme čas na sebe a nejbližší lidi. Velká část zejména městské populace je emočně frustrována, což vede k nárůstu sociální izolace a agresivity zejména v mladších věkových skupinách... Dnešní doba plodí nevyrovnané a emočně labilní psychopatické jedince se sklony k nezralému chování a neurotickým projevům, mezi něž patří i nespavost a jiné spánkové poruchy.*²

Už v dětství mě fascinovaly noční výjevy na stropě tvořící se projíždějícími auty. Kresebné obrazce, které ve mně vzbuzovaly fantazii, nejrůznější představy, ale také strach. Každý z nás to zažil. Každého tento jev provází víceméně celý život. Zavřeš oči, přemýšlíš... Zůstává pocit, atmosféra, síla okamžiku. Magická kresba světlem. Chladný nádech noci. Dech nespavosti. A zítra zas!

To je námět mojí práce. Chtěla bych zachytit pocity, které prožívá člověk, který dlouhodobě nemůže spát.

K tomu, abych mohla tyto pocity zachytit, jsem využila techniku automatického textu, se kterou jsem se seznámila už na gymnáziu v hodinách literárního semináře, kde jsem si mohla techniku vyzkoušet.

---

² Borzová, Claudia a kol.: *Nespavost a jiné poruchy spánku*. Praha 2009. s. 9.

Tento způsob tvorby je typický pro období surrealismu. Automatický text je vyvolaný psychickým automatismem. Jsou to citové vzruchy, pocity, zážitky bez logické stavby diktované podvědomím bez kontroly rozumu. Založeno na volné a velké obrazotvornosti fantazii a metafoře. Jako prostředek vyjádření tuto techniku hojně využívali například umělci: André Breton, Salvador Dali, ale také Bohumil Hrabal.

Automatický text je vlastně věcí náhody. Pisatel se musí uvolnit, nachystat si před sebe čistý list papíru a pero a může začít... Je to svým způsobem tvůrčí metoda, jejíž výsledek však někdy není srozumitelný. Jedná se o dlouhá souvětí bez použití interpunkce. Avšak fantazie, uvolněnost a spontánnost jsou zde využívány naplno.

Jednoho dne večer... (Ukázka automatického textu k tématu diplomové práce)

... Kapky na okně, večerní tma vítr. Strach. Slyším ho za okny, fouká, pohrává si. Píšu a nesmím se soustředit na to, co píšu. Nesmím myslet. Proud myšlenek... vítr. Déšť na okně. Kapky stékají. Kapka stékající dolů a další, další, další... vítr bouřka? Je večer. Je noc. Musím jít spát. Hodiny – neustále ukazují kolik je hodin. Proč? Možná kdybych nevěděla, spala bych klidně. Co to je spát klidně? pořád práce, žádný odpočinek, kdy to skončí???! Chci mít klid... slunce hory příroda, kdy už? Ještě tohle, ještě tamto a pak další a další... pořád dokola... Mám jít spát? Ještě ne... Ještě se mi nechce, co mám dělat? AUTO! Slyším zvuky ne jen déšť a vítr! Zvuky ruší... něco se děje...? Tak já jdu... ale ne, nemůžu a co práce... hmm ráno moudřejší... jasně ležím chci nejde... a zítra... a včera... a do konce měsíce a... tři tečky... Píšu, proč píšu už mě

*to nebaví, inkoust, čárka, tečka O kolečko vítr! Už zase zas nic.
Slyším všechno... a vítr... a tiká a tři tečky... a co potom za týden,
měsíc rok dech vítr naděje chci... tečky tečky kolečka, čtverce
jehlany tužka model pro ... Proč alobal Kapky světlo. Proč ještě
nespí ani lidé v paneláku doma v teple v kruhu rodiny v pohodě...
ale nespí. A další kapka! Lednička hučí a vítr už zase nechci musím.
Musím zítra? Balkón? A klid Už musím jít ne nejdu...*

3 CÍL PRÁCE

Mým cílem je vytvořit působivou instalaci, která vtáhne diváka do problému přirozeným způsobem. Zaměřuji se na vyjádření vlastního osobního prožitku, který se však v současnosti týká téměř každého člověka. Myslím, že toto téma může být blízké mnoha lidem, zejména v dnešní době, kdy zdravý a klidný spánek není samozřejmostí a kdy můžeme slyšet, jak se o nespavosti lidé baví velice často.

Téma mě samotnou velice vtáhlo a ráda jsem se o této problematice dozvěděla více. Uvědomila jsem si, do jak velké části lidského života nespavost a poruchy spánku zasahují. Z hlediska výtvarného umění mě zajímalo, zda to jde propojit.

Výsledkem je instalace fotografií v prostoru promítaných pomocí dataprojektoru na třech velkých kamenných deskách. Takto by práce měla působit na diváka, aby vnímal estetiku prožitku pocitu tíhy z nespavosti, intimní atmosféru momentu, kdy by člověk měl spát, ale nespí

Kameny budou volně zavěšeny v prostoru pro umocnění křehkého dojmu z instalace. Podtrhující na jedné straně tíhu kamene a neuchopitelnou těžkost pocitu a na druhé straně odlehčení způsobené samotným zavěšením.

Tíhu způsobuje samotná nutnost spánku a vědomí, že bez něj se člověk nemůže plně věnovat ani práci ani osobním záležitostem. V dnešní na výkon orientované době je to velký problém, který způsobuje lidem velký stres. V rozespalosti jakoby si černé myšlenky a můry nacházely snáze cestu do našeho vědomí.

A přitom se zdá, že snad není lehčí věc na světě než se oddat poctivému spánku v teple, doma, ve vlastní pohodlné posteli. Usnout a na chvíli se nechat unášet snovými obrazy.

Tyto dva kontrasty na sebe naráží v realitě našich dní.

4 PROCES PŘÍPRAVY

4. 1 Teoretická příprava

Příprava práce probíhala v teoretické a praktické rovině. V teoretické části jsem se soustředila na nespavost z psychologického hlediska. Tato problematika mě zajímá již mnoho let, protože, jak už jsem uvedla, i já jsem trpěla poruchami spánku. Vedle literatury jsem absolvovala odbornou konzultaci s PhDr. Miloslavou Hříchovou, CSc. odbornicí, která se celý život zabývá problematikou spánku. Porada byla velmi zajímavá, probíraly jsme mnoho příčin nespavosti a jiných poruch spánku. Zde dávám k nahlédnutí stručný záznam rad a myšlenek paní doktorky Hříchové:

Řešení nespavosti je v současné době zejména otázkou klinické medicíny. Problémy se spánkem se zkoumají ve specializovaných spánkových laboratořích, kde je možné využít nejmodernější vědeckých přístrojů. Z psychologického hlediska je možné se zaměřit pouze na představy a sny. Nespavost je důsledkem emočního přetlaku, který způsobuje únavu jakožto diskonfortní stav. Psychická únava je mnohem horší než fyzická. Velkou roli hraje stres jako důsledek emočního přetlaku. Příčinou mohou být také zážitky z dětství, tzv. dětské stereotypy. Může jít o zdánlivou maličkost, která z podvědomí ovlivňuje naši psychiku i v dospělosti. Vše, co je v povědomí, se projevuje ve snech. Vše, co má člověk v hlavě, je jeho myšlenkový konstrukt, který se může, ale nemusí blížit realitě.

Tento stav může změnit zdánlivá drobnost (např. jiný polštář, poslech jiné hudby, omezení jídla před spaním, setkání s novými lidmi). Bojovat proti poruchám spánku se dá především spánkovou

hygienou a změnou životního stylu. Důležité je nebát se. Během spánku probíhá hloubková kontrola mozku a ta kontrola by nás měla ponechat v klidu, pokud si sami tyto stavy nezpůsobíme, např. tzv. negativní myšlenkou. Ta vzniká u části „nespavců“ na počátku nebo během rozvoje nespavosti. V mysli se zakoření myšlenky: „určitě neusnu“, „zítra budu nemožný“, „bez léku neusnu“ nebo „zítek nezvládnou“. U většiny lidí přetrvává i po vymizení původní vyvolávající příčiny. *Důsledkem negativního přemýšlení je psychomotorické nabuzení z neschopností usnout, převalováním se na lůžku, motorickým neklidem, obavou z nevyspání a neschopností fungovat během dne. Negativní myšlenky se automaticky vynořují z myšlenkového repertoáru v situaci, z níž má člověk strach, tedy před spaním a při usínání. Vhodné je – kromě restrukturalizace a automatických negativních myšlenek – odreagovat se nějakou činností a odvést myšlenky jinam.*³

Mé poruchy spánku způsobené stresem a tzv. negativní myšlenkou odezněly po delší době bez následků. Avšak zůstal mi v paměti tíživý pocit z nespavosti, který jsem se rozhodla výtvarně uchopit ve své diplomové práci.

4. 2 Praktická příprava

V praktické přípravě jsem se zaměřila zejména na pořizování fotografií. Během realizace mé diplomové práce jsem pořídila velké množství fotografií, ve kterých jsem se soustředila na zachycení kompozice nočního pokoje. Navázala jsem na některé koncepty, které jsem vytvořila již v prvním ročníku magisterského studia.

---

³ Borzová, Claudia a kol.: Nespavost a jiné poruchy spánku. Praha 2009. s. 52.

Ze začátku jsem se věnovala zachycení světla na stropě z projíždějících automobilů, které vytváří tajemné obrazce, jichž jsem se jako dítě bála. Vzbuzovaly ve mně fantazii a podněcovaly mou představivost. V průběhu této činnosti jsem zjistila, že nejen kresba zachycená na stropě je poutavým motivem ke zpracování. V určité chvíli jsem si uvědomila, že temné prostředí místnosti ve mně vzbuzuje podobné pocity, jaké jsem cítila v době, kdy jsem dlouhodobě nemohla usnout.

Pod vlivem nočního světla působí jednotlivé předměty jinak, než jak je známe ve dne. Tato atmosféra mě velice zaujala. Experimentovala jsem s použitím umělého světla pomocí obyčejné baterky, ale využívala jsem i přirozené světlo. Měla jsem možnost fotografovat různé interiéry. Jednak ve venkovské zástavbě, ale také ve městech. Světelné podmínky každého z bytů se lišily na základě intenzity veřejného osvětlení. Ve vesnickém prostředí jsem musela zpravidla využít pomocného zdroje světla. Důležité bylo, že jsem fotografovala pouze v prostředí, kde skutečně pravidelně pobývám a znám je za tmy. Jsou to byty, ve kterých bydlím.

Získané fotografie jsem prezentovala v rámci přípravy diplomové práce na klauzurních zkouškách v zimním semestru. Jednalo se o tři velkoformátové fotografie. Trojúhelníková kompozice fotografie symbolizuje myšlenku. *... zavřeš oči, pokoušíš se usnout, na víčkách se Ti zrcadlí Tvá duše. Koloběh minulosti, přítomnosti a budoucnosti, jakožto tři vrcholy.* Fotografie uzavřená do myšlenky. (viz příloha)

Součástí prezentace praktické části diplomové práce je promítání na kámen. Rozhodla jsem se k tomuto způsobu vyjádření, neboť nejlépe odpovídá mé představě ztvárnění tématu. Promítám fotografie, protože chci vyjádřit iluzi světla. K tomuto účelu

jsem potřebovala vyzkoušet vlastnosti různých kamenů a najít vhodný pro mé účely. Zaměřila jsem se zejména na povrch kamene, aby se umocnil výraz promítané fotografie. Pomocí přenosného dataprojektoru jsem zkoušela vlastnosti nabízených povrchů. Navštívila jsem proto několik kamenictví v okolí Plzně a velkosklad kamene v Praze, kde jsem načerpala spoustu potřebných informací. Nakonec jsem vybrala bílý kámen, který nejlépe odpovídal mým požadavkům. Díky přístupu majitele jsem získala vzorek kamene pro další výzkum vlastností a cenné rady pro manipulaci a upevnění.

5 PROCES TVORBY

Téma nespavosti mě zajímá od dětství a to byl impuls k vytvoření mé diplomové práce. Šlo vlastně „pouze“ o zachycení obrazů, které už dlouho nosím v paměti. Tak začaly vznikat série fotografií, jež zachycují „noční“ světlo v různých bytech.

Dalším přirozeným krokem realizace diplomové práce, byly úvahy o zpracování a prezentaci. Postupně jsem vytvářela celou řadu skic, jak by výsledná instalace měla vypadat. Nejdříve jsem se zabývala pohlcováním myšlenek lepkavou hmotou. Myslím si, že slovo lepkavost se blíží k vystižení tíživého stavu před usnutím. Zkoušela jsem vytvořit lepkavý povrch pomocí cukrových bonbonů nalepených na podklad, avšak promítání na tuto plochu se mi zdálo bez účinku vyjádření síly fotografie. Od tohoto návrhu jsem tedy postupně ustoupila a rozvíjela jej jiným směrem.

Poté jsem uvažovala o tom, že fotky budou vytištěny ve velkém formátu a budou rituálně vystaveny do půlkruhu, v jehož středu by byl umístěn kámen s lepkavým povrchem, který by vrhal stín. Tato realizace se zdála být obtížně uskutečnitelná díky velikosti kamene, jenž by se musel do budovy složitě dopravovat. Rituální rozestavení snímků nevystihovalo přesně zamýšlenou koncepci.

Cítila jsem ale, že práce s kamenem bude pro moji práci i nadále zásadní. Nakonec jsem došla k názoru, že kámen bude promítací plochou pro vybrané fotografie. Začala jsem se zaměřovat na kamenné desky. Zajímala jsem se zejména o barvu a strukturu kamene. Jak už jsem zmínila pomocí dataprojektoru jsem přímo v kamenictvích dělala zkoušky, abych zjistila, který druh kamene bude pro instalaci nejvhodnější, a nakonec jsem vybrala kámen Bianco Polare.

Vytvořila jsem 3D model, abych si mohla lépe představit rozmístění a zavěšení promítacích ploch v prostoru. Konfrontovala jsem svou představu s prostorem, ve kterém bude instalace realizována. Zjistila jsem, že bude možné využít konstrukci budovy, resp. kovových trámů s dostatečnou nosností pro zavěšení kamenných desek. Uchopení desek je realizováno s použitím ocelových lan a závěsného systému vyrobeného z textilních pásů používaných speciálně k tomuto účelu. Funkční uchopení pomocí lan v rozích desky je klíčové pro celou instalaci stejně jako zavěšení dataprojektorů. Proud světla dopadající na plochu se nesmí křížit s nosnými lany.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Pro tvorbu snímků jsem použila digitální fotoaparát Panasonic Lumix DMC-FZ50. K tvorbě fotografií byl třeba stativ, protože expozice probíhala na dlouhý čas. Snímky jsem pořizovala na čas osvitů třicet vteřin.

Výsledkem jsou barevné digitální fotografie bez postprodukce, tedy bez jakýchkoliv pozdějších úprav v grafických programech.

Kámen určený k promítání má rozměry 110 na 150 cm, šířku 2 cm a váha jednoho kusu činí cca 80 kg. Velikost kamene odpovídá poměru fotografie ve formátu 4:3. Díky rozlehlosti plochy bude umocněn celkový dojem z prezentovaného díla. Z důvodu velké váhy bylo poměrně obtížné stanovit způsob zavěšení. Také manipulace s kameny je značně komplikovaná, a proto jsem zvolila důmyslný zavěšovací systém. Pomocí ocelových lan a závěsných textilií jsem si vyrobila síť, do které jsem vložila kámen v požadované poloze. Základ opory tvoří dva hrubé textilní pásy spojené do kříže zhruba v rozměrech 100 na 70 cm. Na konci textilních pásů jsou oka, kterými se provlékají ocelová lana. Ta jsou zachycena na kovových trámech v ateliéru.

Dataprojektory jsou připevněny na dřevěných destičkách, které jsou zavěšeny nad promítací plochu, tak aby zprostředkovaly požadovaný obraz. Kabele jsou vedeny podél stropu a zdi ke zdroji.

7 POPIS DÍLA

Diplomová práce je soubor fotografií prezentovaných jako prostorová instalace. Jedná se o zavěšené kamenné desky, na které jsou promítány fotografie ve statickém obraze.

Kámen v mé instalaci působí těžce, avšak fotografie jsou křehké, pocitové. Kámen je základní stavební prvek, materiál užívaný odjakživa. Slouží k výrobě nástrojů, obydlí, dlažeb, plotů. Poskytuje ochranu, může však i ublížit. Jeho těžkost může vyvolávat strach. Představuje zbraň. Stejně jako, když nemůžeme usnout, stává se naše identita vlastní zbraní obracející se proti nám. Stín identity nahlodávající vědomí.

Fotografie, jako mé nejoblíbenější a nejpoužívanější médium, dokáže nejlépe naplnit mé představy. Z mnoha pořízených expozic jsem vybrala tři, které nejlépe vystihují zamýšlený účel. Na snímcích pracuji s měkkým světlem, které vytváří intimní atmosféru prožitku. Lehká rozostřenost snímků odpovídá vlastnímu prožitku, kdy unavené oči bez brýlí nebo kontaktních čoček nevidí realitu ostře. Zejména na realitu, která je zahalena tmou a obavami. Svět bez ostrosti vnímám jinak, možná více osobněji a vnitřněji, protože viděné detaily mohou zastřít, zmást, zaneprázdnit, odvést pozornost od mého vlastního specifického chápání. Barvy jsou tlumené v odstínech několika málo barev odpovídající noční atmosféře s pouličními světly, které se vkrádají do našich bytů. Je to jakási hra se světlem, kdy světla je poměrně málo. Obyčejné předměty zachycené na správném místě a čase ve známém prostoru zprostředkovávají mé niterní pocity. Snímky působí tak trochu chladně v prožitku noci a tmy.

Instalaci jsem si vybrala pro její velkou vypovídací hodnotu, schopnost zapůsobit na diváka a možnost vytváření a přetváření prostoru pomocí libovolných materiálů, technik, využití různých médií a tedy i velkou svobodu a nespoutanost.

Chtěla jsem obklopit pozorovatele, který se ocitá přímo v expozici. Je vtažen a narušuje se tak pocit, že se dívá pouze jaksi akademicky na umění. Vybrané fotografie chtějí působit na divákovu psychiku, ukázat určitý stav mysli, definovat známý a tak těžko popsatelný pocit nemožnosti usnout a všeho, co se člověku v této chvíli vkrádá do hlavy a zatěžuje jeho mysl, což v důsledku vede pouze k dalšímu prohloubení neschopnosti spát.

Tyto pocity a dojmy tak často naléhavé v nočních hodinách často odhazujeme s ranním kuropěním a zapomínáme na ně v běhu všedních dní. S pohledem na nesetmělou místnost s rozmazanými obrysy nábytku a dalšího bytového vybavení se však znovu navrací. Tento moment jsem se pokusila zachytit. Situaci, kdy si divák rozpomene a pocítí, co již často dobře zná. Svým způsobem tak může toto dílo považovat za blízké a jakoby vlastní.

Věřím, že je tím naplněno poslání umění, které má schopnost otvírat myšlení a ukazovat v jiném světle známé a opotřebované.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Téma nespavosti se podle mého výzkumu v dějinách výtvarného umění v podobném pojetí moc nevyskytuje.

Výsledné fotografie jsem se rozhodla netisknout, jak je běžné, ale promítat pomocí projektoru na kámen. Světlo dopadající na plochu umocňuje zážitek a vzbuzuje pocit autentického světla pronikajícího do noční místnosti. Na každém kameni bude zachycena jedna fotografie staticky, což odpovídá stálosti podkladu pro promítání.

Výsledek mé práce neměl ambice stát se šokující novinkou. Chtěla jsem vytvořit kvalitní dílo, ve kterém půjde především o intenzitu prožitku a nikoliv o kvantitu.

9 SILNÉ STRÁNKY

Sněžila jsem se o vytvoření ucelené práce a hlouběji proniknout do tematiky nespavosti a poruch spánku. Předkládaná práce je experiment, který však nevznikl náhodou ani na poslední chvíli v krátkém časovém období, ale na základě dlouhodobé teoretické i praktické přípravy. Problematikou nespavosti se zabývám spoustu let v důsledku svého osobního zážitku.

Pokaždé když nemohu usnout, myslím na pocity, které jsem prožívala v době, kdy jsem trpěla poruchami spánku. Delší dobu jsem přemýšlela o tom, že myšlenky výtvarně uchopím a zpracuji. Už v prvním ročníku magisterského studia jsem se tohoto tématu dotkla také ve své výtvarné práci. Na současném projektu jsem soustavně pracovala déle než rok. Promýšlela jsem, jakými prostředky nejlépe vyjádřit svůj záměr a jak vhodně výsledky práce prezentovat. Vybrala jsem formu velkoformátové instalace, abych co nejlépe podtrhla divákům zážitek.

S prací jsem ve výsledné podobě spokojena. Za nejcennější považuji celkový koncept díla zachycující netradičním způsobem problematiku nespavosti a poruch spánku na příkladu pocitu ve chvíli, ve které se ocitne člověk v době, kdy nemůže usnout.

Doufám, že se mi povedlo vtáhnout diváka do atmosféry a naplnila tak svůj záměr. Každá výtvarná práce svého autora posune o krok dále v jeho umělecké tvorbě, rozvíjí pohled na svět kolem nás, a proto i já cítím, že jsem získala další zkušenost, která pro mě bude přínosná v budoucí praxi.

10 SLABÉ STRÁNKY

Domnívám se, že by pro mou práci byl vhodnější jiný prostor pro instalaci. Poměrně zásadním problémem jsou světelné podmínky. Pro instalaci bude nutné zatemnění místnosti. Nejvhodnější by byla temná místnost, ve které by mohla být instalace umístěna individuálně od ostatních prací. Věřím, že v rámci této intimní atmosféry by měla práce větší dopad na diváka.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BORZOVÁ, C. a kol.: *Nespavost a jiné poruchy spánku*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2978-7

FLUSSER, Vilém: *Za filozofii fotografie*. Praha: Hynek 1994. ISBN: 80-85906-04-X

Domáci kamera ze scanneru. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121359557-port/michaelovy-experimenty/567-domaci-kamera-ze-skeneru/>

12 RESUMÉ

Working on this thesis has proved to be a major asset and, in a sense, autotherapy to me. I learned a lot of new things (not just about myself). Particularly inspiring was the cooperation with experts in the field of psychology, and stonemasons. I got valuable experience and advice, which I can capitalize on later in the future.

The power of identity topic worked well with me as a broad assignment allowing for full self-realization within the subject. I engaged myself in a problem of insomnia and sleep disorders, which I personally experienced. I also deal with the situation prior to falling asleep while experiencing sleeping difficulties. It is essential to me to identify the straits of an individual in such situation.

The output of this project is a spatial photographic installation: projecting a still image onto a stone slab. The installation consists of three white artificial stones with dimensions of 110 x 150 cm and 2 cm depth. Using data projector, I project three selected photos on them.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Klauzurní práce z LS 2010/2011 Paměť

Příloha 2

Rozpracovaná diplomová práce, leden 2013

Příloha 3

Rozpracovaná diplomová práce, detail - trojúhelník, leden 2013

Příloha 4

Fotografie k diplomové práci 1, soubor Interiér I, 2013

Příloha 5

Fotografie k diplomové práci 2, soubor Interiér II, 2013

Příloha 6

Fotografie k diplomové práci 3, soubor Interiér III, 2013

Příloha 7

Fotografie k diplomové práci 4, soubor Interiér IV, 2013

Příloha 8

Fotografie k diplomové práci 5, soubor Interiér V, 2013

Příloha 9

Fotografie k diplomové práci 6, pohled z venku, 2013

Příloha 10

Fotografie k diplomové práci 7, soubor Interiér II, 2013

Příloha 11

Vybraná fotografie 1

Příloha 12:

Vybraná fotografie 2

Příloha 13:

Vybraná fotografie 3

Příloha 14:

Skica návrhu instalace

Příloha 15:

Detail návrhu instalace, umístění dataprojektoru

Příloha 16:

Detail modelu 1, návrh realizace

Příloha 17:

Detail modelu 2, návrh realizace

Příloha 18:

Vzorek kamene

Příloha 19:

Závěsná ocelová lana pro instalaci

Příloha 20:

Způsob zavěšení kamene, detail 1

Příloha 21:

Způsob zavěšení kamene, detail 2

PŘÍLOHY

Příloha 1: Klauzurní práce z LS 2010/2011 Paměť (vlastní foto)

Příloha 2: Rozpracovaná diplomová práce, leden 2013 (foto Matěj Macháček)

Příloha 3: Rozpracovaná diplomová práce, detail - trojúhelník, leden 2013 (vlastní foto)

Příloha 4: Fotografie k diplomové práci 1, soubor Interiér I, 2013, (vlastní foto)

Příloha 5: Fotografie k diplomové práci 2, soubor Interiér II, 2013, (vlastní foto)

Příloha 6: Fotografie k diplomové práci 3, soubor Interiér III, 2013, (vlastní foto)

Příloha 7: Fotografie k diplomové práci 4, soubor Interiér IV, 2013, (vlastní foto)

Příloha 8: Fotografie k diplomové práci 5, soubor Interiér V, 2013, (vlastní foto)

Příloha 9: Fotografie k diplomové práci 6, pohled z venku, 2013, (vlastní foto)

Příloha 10: Fotografie k diplomové práci 7, soubor Interiér II, 2013 (vlastní foto)

Příloha 11: Vybraná fotografie 1, (vlastní fotografie)

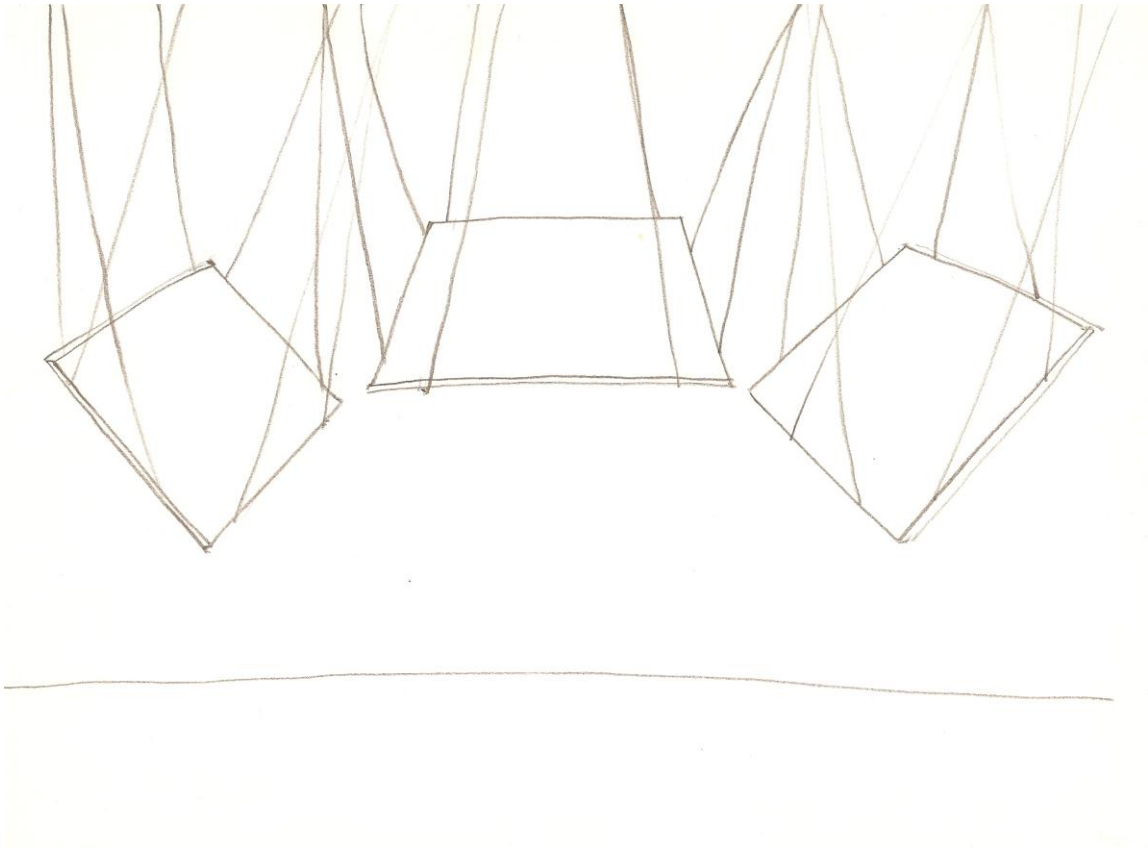

Příloha 12: Vybraná fotografie 2, (vlastní foto)

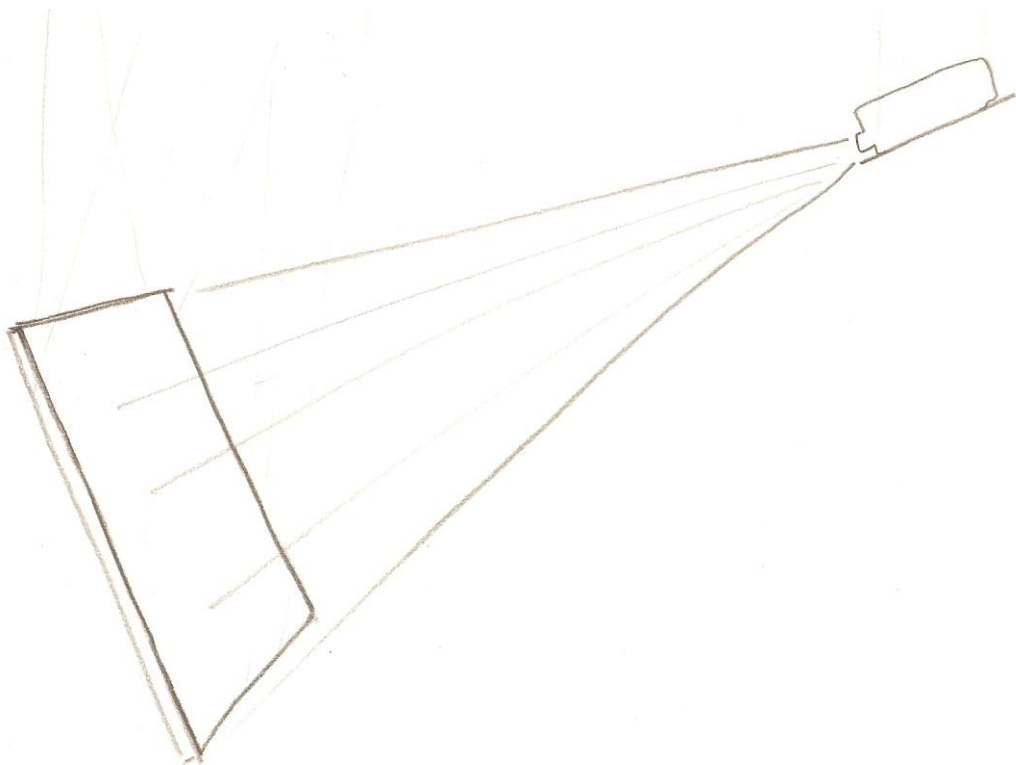

Příloha 13: Vybraná fotografie 3, (vlastní fotografie)

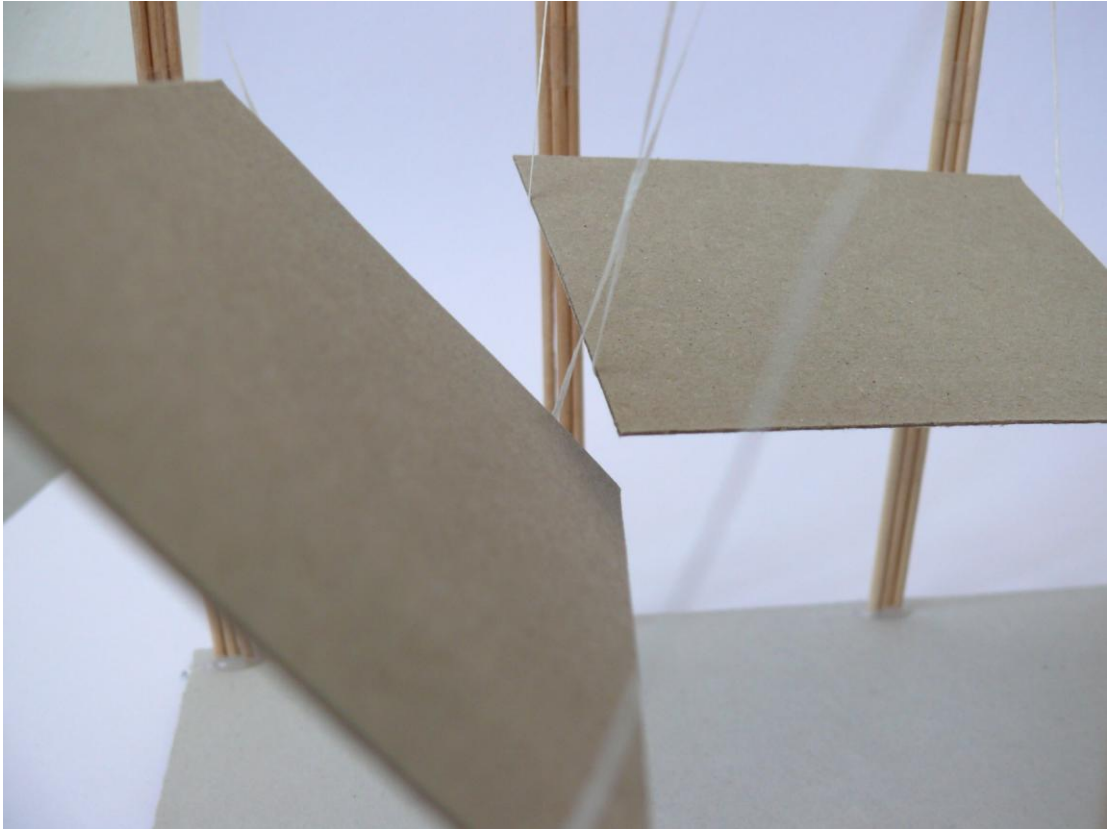

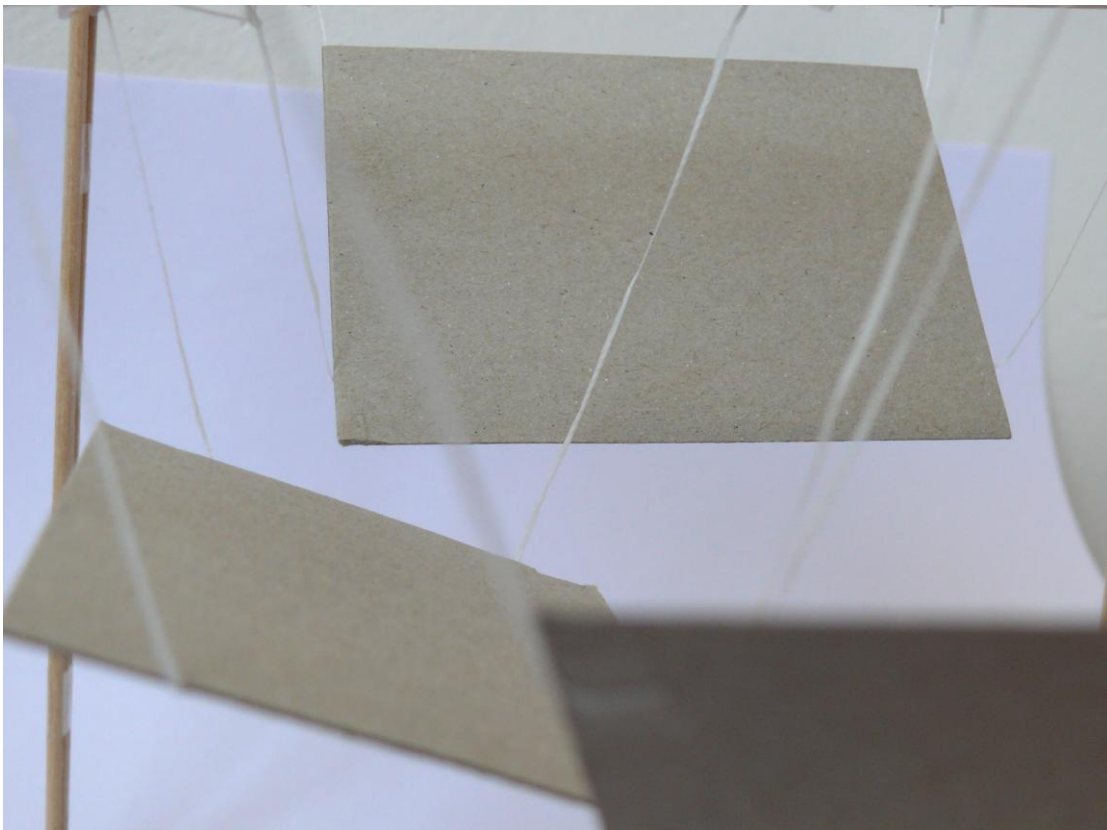
Příloha 14: Skica návrhu instalace, (vlastní kresba)

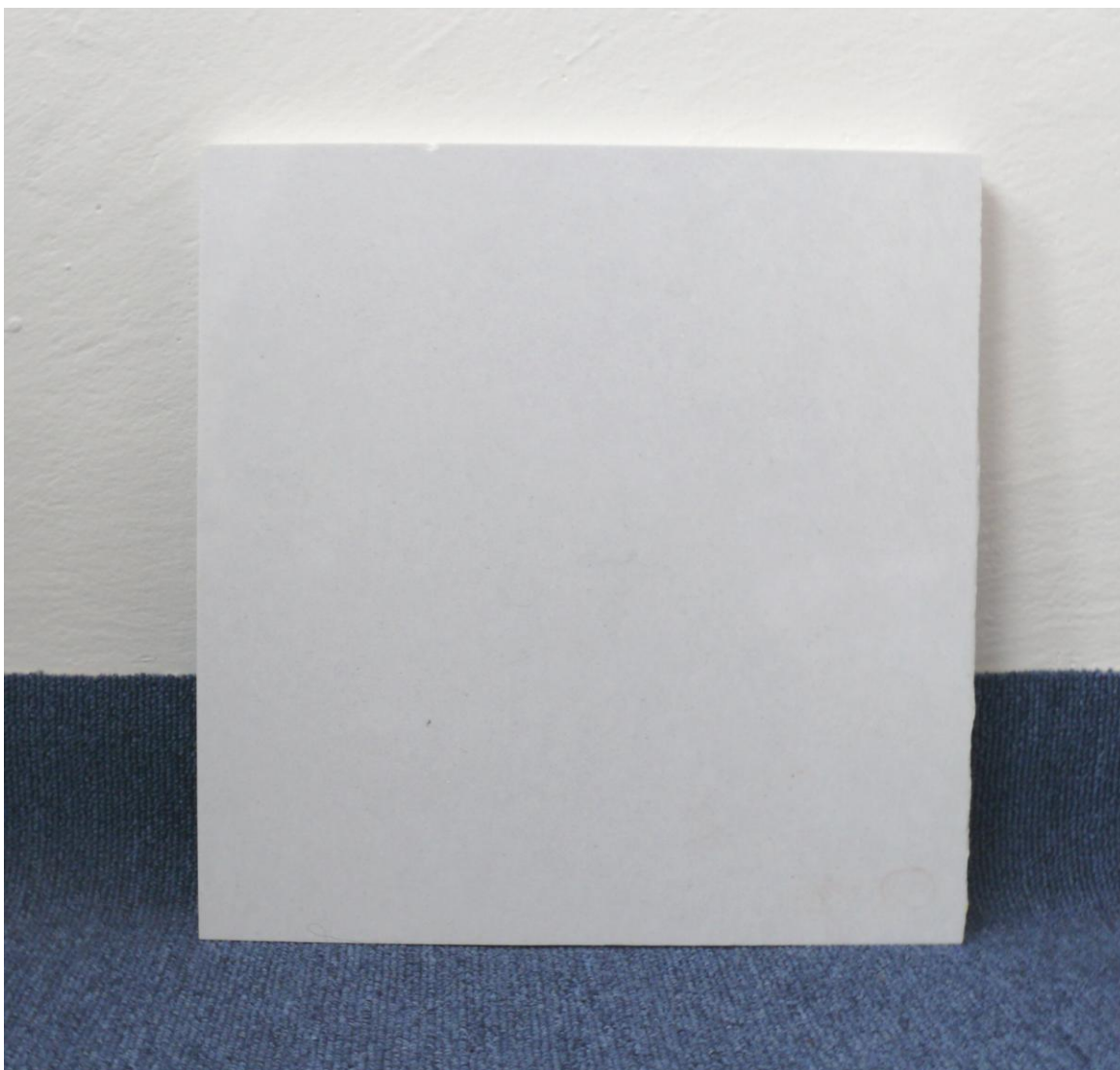
Příloha 15: Detail návrhu instalace, umístění dataprojektoru (vlastní kresba)

Příloha 16: Detail modelu 1, návrh realizace, (vlastní fotografie)

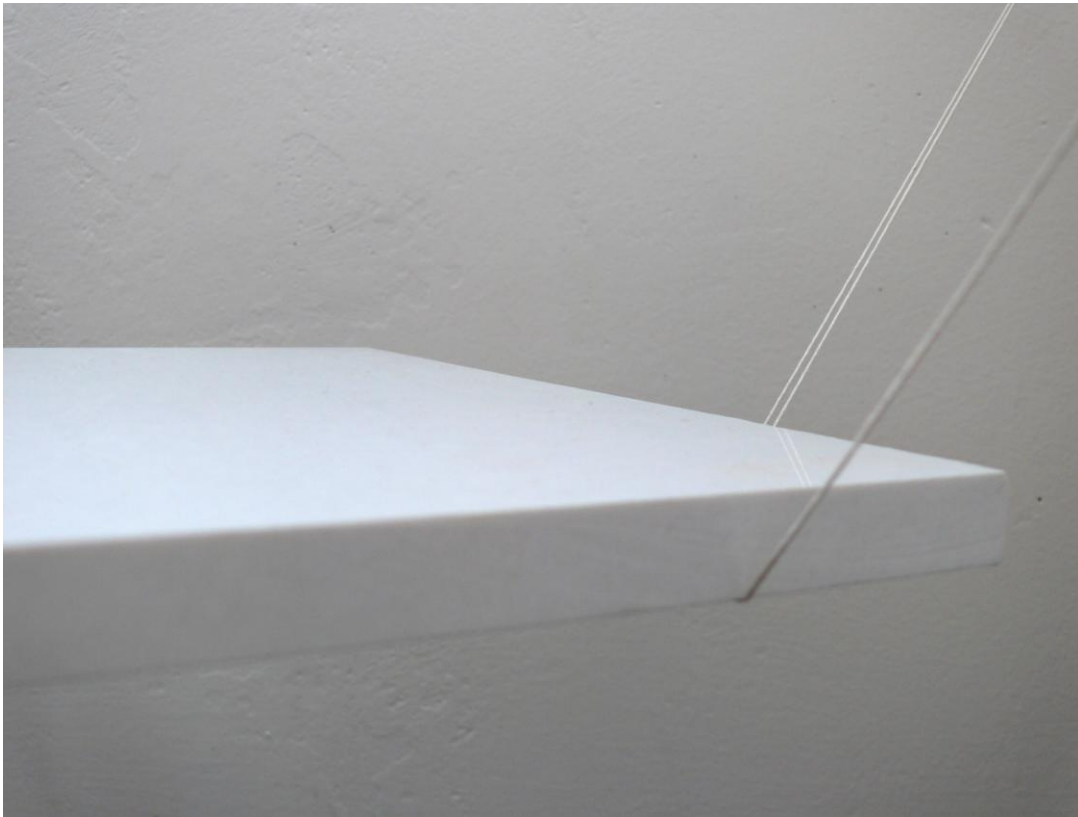
Příloha 17: Detail modelu 2, návrh realizace, (vlastní foto)

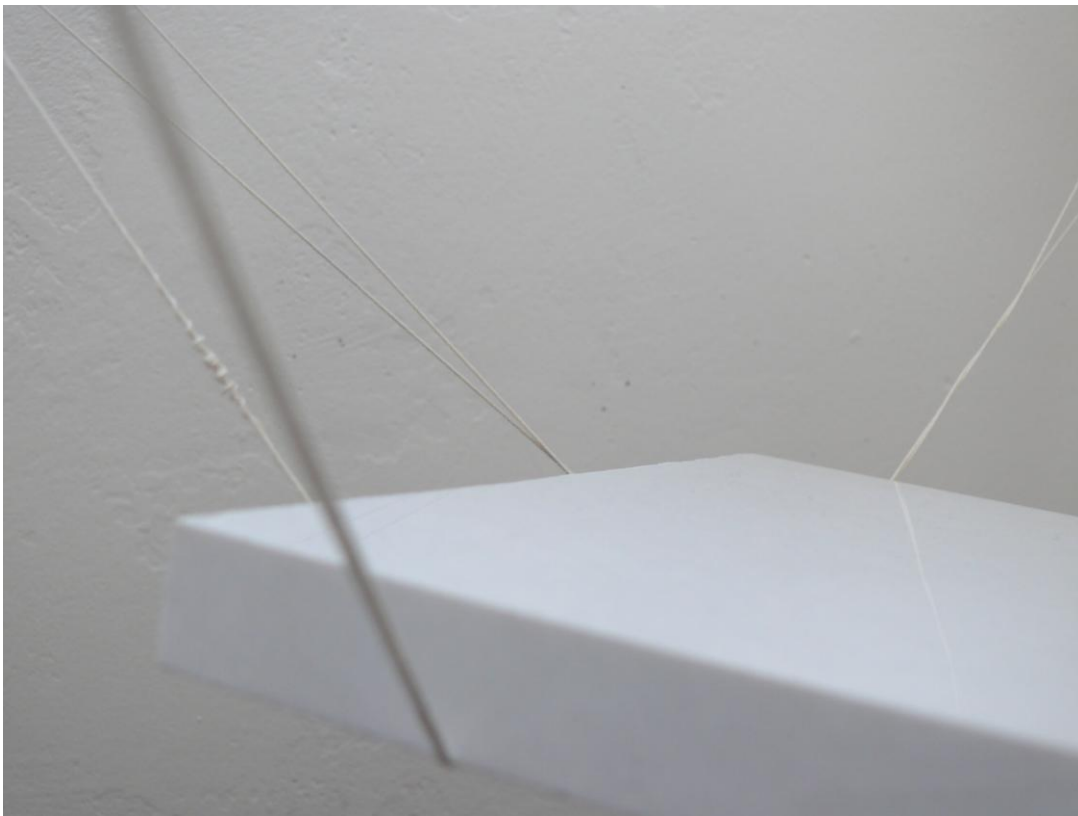
Příloha 18: Vzorek kamene, (vlastní fotografie)

Příloha 19: Závěsná ocelová lana pro instalaci (převzato z <http://www.tedox.cz/produkty>)

Příloha 20: Způsob zavěšení kamene, detail 1, (vlastní foto)

Příloha 21: Způsob zavěšení kamene, detail 2, (vlastní foto)